

היום נלמד בעזרת ה':

נדרים דף כז

למדנו אתמול:

למדנו במשנה ראה אנשים אוכלים תאנים שלו ואמר 'הרי הן עליכם קרבן', ונמצא בתוך האנשים גם אביו ואחיו - לדעת ב"ש רק אביו ואחיו מותרים, לדעת ב"ה כולם מותרים.

הגמרא מקבילה את מחלוקת רבי עקיבא ורבנן למחלוקת ב"ש וב"ה, שהיא: האם נדר שהותר מקצתו הותר כולו, או הותר מקצתו ולא הותר כולו.

אמר רבה: ב"ש וב"ה מודים שאם אמר הנודר: אילו הייתי יודע שאבא נמצא ביניכם הייתי אומר 'כולכם אסורים חוץ מאבא', שאכן כולם אסורים ואביו מותר. לפי שאין כאן 'נדר שהותר מקצתו' שהרי גם כעת הוא אומר בלשון הראשון 'כולכם אסורים' ואין טעות בעיקר הנדר, אלא הוא רק מגלה את דעתו שאביו מעולם לא היה בתוך ה'כולכם' (דהיינו כשהוא אמר 'כולכם' הוא התכוין לכולם חוץ מאביו).

ומחלוקתם היא באומר: אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר 'פלוני ופלוני אסורים, ואבא מותר', שכעת הוא מחליף את לשון הנדר - שבהתחלה אמר 'כולכם אסורים' וכעת אומר שאילו היה יודע שאביו ביניהם היה מחליף את דבריו ואומר 'פלוני ופלוני אסורים', ומכיון שהחליף את דבריו הורע כח הנדר והרי זה 'נדר שהותר מקצתו הותר כולו'. ובזה ב"ה סוברים שכולם מותרים (כי לשיטתם נדר שהותר מקצתו הותר כולו), וב"ש סוברים שרק אביו מותר (כי לשיטתם נדר שהותר מקצתו לא הותר כולו).

ורבא אמר: ב"ש מודים ש'נדר שהותר מקצתו הותר כולו'. רק המחלוקת היא מתי אומרים 'הותר מקצתו'.

דהיינו, באומר: אילו הייתי יודע שאבא ביניכם הייתי אומר 'פלוני ופלוני אסורים, ואבא מותר' - לכולי עלמא כולם מותרים, כי שינה את לשון הנדר וממילא 'הנדר הותר מקצתו' והותר כולו.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

ומחלוקתם היא באומר: אילו הייתי יודע שאבא נמצא ביניכם הייתי אומר 'כולכם אסורים חוץ מאבא' - האם זהו נדר שהותר מקצתו או לא. לדעת ב"ש - 'תפוס לשון ראשון', כלומר שכיון שתחילת דבריו כעת (= 'כולכם אסורים') היא כמו שאמר בהתחלה, הרי שכולם אסורים, וכשאומר 'חוץ מאבא' אין זה מצטרף לתחילת דיבורו אלא הוא מגלה דעתו שהתכוון באומר 'כולכם' לכולם חוץ מאביו, וא"כ אין זה כלל 'נדר שהותר מקצתו'. ולדעת ב"ה - 'בגמר דבריו אדם נתפס', ולכן אנו לוקחים את סוף דבריו לעיקר, ואם כן מתברר שהנדר היה בטעות שהרי אם היה יודע שזהו אביו היה אומר במפורש 'חוץ מאבא', ונמצא שהנדר הותר מקצתו (= לגבי אביו) וממילא הותר כולו.

איתיביה רבינא לרבא:

ואמר אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה: דהיינו פתחו לו פתח בכך שלא ידע שבנות שוח (שהם תאנים משובחות) היו בתוך הסלסלה. זהו נדר שהותר מקצתו. ונחלקו חכמים (= רבי נתן) ורבי עקיבא האם נדר שהותר מקצתו הותר כולו או לא הותר כולו.

מאי לאו: הגמרא מעמידה שבשנודע לו שבנות שוח בתוכה, הוא שינה את לשונו ממה שאמר בתחילה באופן כללי - 'כל התאנים אסורות', ללשון מפורטת - 'תאנים שחורות ותאנים לבנות אסורות ואילו בנות שוח מותרות'. והרי לדעת רבא בזה לכולי עלמא הנדר הותר כולו, ולא נחלקו בזה ר"ע וחכמים?

תירוץ: לא, **באומר וכו':** מדובר שגם כשנודע לו הוא אמר כמו בתחילה באופן כללי, ובכזה מקרה לדעת רבא נחלקו ר"ע וחכמים.

מאן תנא להא: מיהו התנא ששנה את הברייתא דלהלן?:

נדר מחמישה בני אדם וכו': הגמרא מעמידה שברישא מדובר שהוא שינה את לשונו (שאומר שאם היה יודע היה נודר בלשון אחרת), ואילו בסיפא מדובר שהוא אומר את אותו הלשון כבתחילה. ועכשיו הגמרא מחשבנת לדעת רבה ולדעת רבא - כמו איזו דעה במחלוקת ר"ע ורבנן מתאימים דברי הברייתא ברישא ובסיפא.

אי לרבה - הסובר שבשאמר כמו בתחילה לכולי עלמא לא בטל כל הנדר, וכששינה את לשונו נחלקו ר"ע וחכמים: הרישא - כדעת ר"ע הסובר שהותר כולו, ואילו הסיפא - לכולי עלמא.

אי לרבא - הסובר שכששינה את לשונו לכולי עלמא בטל כל הנדר, וכשאמר כמו בתחילה נחלקו ר"ע וחכמים: הרישא - לכלי עלמא, ואילו הסיפא - כדעת רבנן הסוברים שלא הותר כולו.

*

משנה: נדרי אונסין: אדם הנודר נדר על תנאי שאם לא יתקיים התנאי הנדר יחול, ובאמת לא התקיים התנאי אלא שהיה זה מחמת אונס – הנדר אינו חל. כגון אדם שהזמין את חבירו לאכול אצלו והחבר סירב, והמזמין הדיר אותו שאם לא יאכל אצלו יאסר על החבר להיות מנכסיו, והחבר נאנס ולא הגיע לאכול – הרי זה נדרי אונסין שאינם חלים.

גמרא: ההוא גברא: מעשה באדם שתבעו אותו לדין תורה בבית דין, והוא ביקש מבית דין ארכה של זמן כדי להביא ראיות לטובתו. בית דין חששו שמא הוא מתחמק מהדיון, ולכן אמרו לו שיביא לבית דין את 'שטר הזכות' שלו כלומר שטר שיש בו ראיה לטובתו, ונתנו לו ארכה של שלושים יום שאם לא יבוא עד הזמן הזה יתבטלו שטרי הזכויות שלו, (והדיינים אמרו לו שיאמר את התנאי בפניהם). לבסוף הוא נאנס ולא הגיע בתוך שלושים יום – **אמר רב הונא** שהוא הפסיד את זכויותיו.

רבא מקשה לרב הונא: הרי התורה פטרה אדם שעבר עבירה ב'אונס', כמו שמצאנו בנערה המאורסה שנאנסה שלא מענישים אותה?

קטלא שאני: אולי התורה מדברת רק לענין ענישה שלא הורגים את הנערה שנאנסה, אבל לענין שאר דברים אונס אינו סיבה לפטור?

אמנם ממשנתנו מוכח שבנדר על תנאי - אונס לא נחשב כקיום התנאי, וזאת משום שהנודר לא התכוין לנדור במקרה של אונס. ואם כן גם לענין שטר זכות - ודאי לא התכוין המתפיס את השטר שיתבטלו זכויותיו במקרה של אונס.

עד כאן רבא הקשה לרב הונא.

[רב הונא לא טרח לענות לרבא משום שלדעתו אין ראיה מנדרים לשטרות. בנדרים הנודר לא היה אמור להתנות במפורש שבאונס לא יחול הנדר כי זה לא כל כך אכפת לו, אבל בשטרות שמדובר בהפסד כספי, היה על המתפיס להתנות שבאונס לא יפסיד את זכויותיו, ומשלא עשה כן מוכח שהוא ויתר עליהם בכל מקרה].

עכשיו הגמרא מקשה על רבא:

הרי זה גיטין מעכשיו וכו': הוא עשה תנאי בנתינת הגט שיחול רק אם הוא לא יבוא עד שנים עשר חודש, והוא מת בתוך הזמן – הגט חל לאחר מותו. משום שהוא עשה בו תנאי מפורש שיחול 'מעכשיו' ונמצא שהיא מגורשת למפרע מזמן נתינתו.

לכאורה הרי הוא אנוס בכך שהוא לא הגיע עד יב' חודש, ואם כן מדוע הגט גט?

דלמא שאני התם: הסיבה שב'מת' הגט חל כי זהו 'אונס' כזה שכל הסיבה של כתיבת הגט היתה בשבילו – דהיינו שאשתו לא תיפול ליבום (מדובר שלא היו להם ילדים) אלא תתגרש לפני מיתתו. ואילו היה הבעל יודע שהוא ימות בתוך יב' חודש הוא היה נותן לה גט מידיה, ולכן אין זה נחשב אונס.

אבל בשאר אונסים - שהוא לא מעוניין שיתקיים התנאי שעשה במקרה של אונס - הגט לא יחול.

מאי שנא מההוא דאמר להו: מעשה בבעל שאמר לנוכחים בשעת נתינת הגט 'אם אני לא אבוא מכאן ועד שלשים יום הגט יחול'. בסוף יום השלושים הוא הגיע עד לנהר הסמוך לעיר, ולא היתה לו מעבורת לעלות עליה (כי היא היתה בגדה השניה הקרובה לעיר), והוא צעק 'תראו שהגעתי! תראו שהגעתי!', אך שמואל פסק שהתנאי התקיים והגט חל.

מדוע, והרי הוא אנוס?

הגמרא דוחה: שם היה זה אונס מצוי שהיה עליו לעלותו בדעתו ולהתנות מפורש שבמקרה כזה לא יחול הגט, וכשלא התנה הוא גילה בדעתו שהוא מעוניין שהגט יחול בכל מקרה. אבל באונס שאינו מצוי שלא היה אמור להעלותו בדעתו הגט לא יחול.

הגמרא חוזרת להקשות על רב הונא (הסובר שתנאי שקויים באונס נחשב לקיום התנאי ולכן הוא הפסיד את ה'שטר זכות' שלו):

אסמכתא היא: הרי המתפיס את השטר עשה את התנאי רק משום שהיה בטוח שהוא יספיק להגיע בזמן, ואם כן אפילו אם אין אונס מבטל את התנאי, אבל זוהי אסמכתא והדין הוא שאסמכתא אינה קונה.

תירוץ: **שאני הכא דמיתפסן זכותיה:** כאן השטר כבר תפוס ביד בית דין ובכזה מקרה לא נאמר דין אסמכתא, (אלא רק בהבטחה לתת). הגמרא מקשה על כך.

(המשך בדף הבא ↓)

מי שפרע מקצת חובו: מי שלווה סכום כסף מחבירו והחזיר לו חלק מהחוב, ועכשיו המלוה לא רוצה לתת ללווה את השטר חוב בחזרה, מאידך הלווה לא רוצה להפסיד את הכסף שבבר שילם, ולכן שניהם נותנים את השטר ל'שליש' שישמור עליו עד שישלם הלווה את כל החוב. ואמר הלווה לשליש 'אם אני לא אשלם את שאר החוב למלווה עד שלושים יום תן לו את השטר חוב'. והגיע הזמן ועדיין לא שילם - נחלקו רבי יוסי ורבי יהודה האם אסמכתא קניא ועל השליש לתת את השטר למלוה, או שאסמכתא לא קניא ולא יתן לו את השטר.

מוכח שגם כאשר השטר כבר ניתן לידיים אחרות הרי זו אסמכתא!

תירוץ: הסיבה שבאן זה לא אסמכתא, משום שהמתפיס שטר זכות בבית דין אינו אומר את דבריו באסמכתא, אלא ב'הודאת בעל דין'. כלומר הוא אומר: אם לא אבוא עד שלושים יום אני מודה שהשטר שהבאתי לבית דין בטל ואינו ראיה לטובתי אלא הוא שקר.

והלכתא: אסמכתא קניא - אבל דוקא כשעשו קנין, ודוקא בבית דין חשוב (כי אדם לא משטה בבית דין חשוב וממילא הוא מתכוין בדעה גמורה להקנות לו את השטר אם לא יתקיים התנאי). ודוקא בשלא היה אנוס (וכדעת רבא שבאנוס לא התכוין כלל להקנות).